

סיכום מפגש צוות חשיבה לענייני מזרח ירושלים ב- 8.11.2018 עם נציגי ארגון מען

פגישה עם נציגי ארגון מען – סניף מזרח ירושלים (ארז וגנר, יואב טמיר, ראניה סלאח) והקליניקה המשפטית לנשים וכלכלה בפקולטה למשפטים באוניברסיטה העברית (עו"ד דנה גינוסר).

מען הינו ארגון עובדים המאגד בתוכו מספר מקומות עבודה, ארגונים והתאגדויות של פועלים/עובדים פלסטיניים בישראל ובגדה המערבית. [<http://heb.wac-maan.org.il>]

הסניף בירושלים עוסק בעיקר בסיוע לנשים פלסטיניות בכל הקשור למיצוי זכויות עובדים, תעסוקה, השלמת הכנסה ודמי אבטלה. הסניף החל את פעילותו בשנת 2000, ובמהלך עבודתו נוצרו קשרים עם הקליניקות המשפטיות באוניברסיטה העברית, אשר סייעו בתחומים דוגמת טיפול בתיקים של מיצוי זכויות, הצבה מחדש של עובדים במקומות עבודה, קצבאות ועוד.

במהלך עבודת ארגון מען, הם נתקלו בדפוס חוזר של הערמת קשיים מצד ביטוח לאומי כלפי עובדים ממזרח-ירושלים. הדוגמה הבולטת ביותר לכך, היא המחסור בטפסים המתורגמים לערבית. הארגון מסייע בתרגום ובהנגשה של טפסים לשפה הערבית. כיום יש במזרח-ירושלים סניף אחד של שירות התעסוקה (הפועל באותו בניין של רשות האוכלוסין של משרד הפנים בוואדי ג'וז). כאשר הוחלט לאפשר את פעילות הסניף גם עבור נשים, היקף הפעילות גדל באופן אינטנסיבי. התורים והעומס בקבלת שירותים הן של רשות האוכלוסין והן של שירות התעסוקה בבניין הם קשים מנשוא.

בין הסיבות המרכזיות בגינן מנסות יותר ויותר נשים פלסטיניות ממזרח-ירושלים להיכנס לשוק העבודה, ניתן לציין את האחוז הגבוה של המשפחות במזרח-ירושלים הנמצאות מתחת לקו העוני (כ-72% נכון לשנת 2016), כך שנוצר צורך ביותר ממפרנס אחד למשפחה. אחוז הנשים אשר היו מועסקות היה נמוך, והתפיסה הרווחת בקרב נציגי שירות התעסוקה הייתה שהנשים אינן מעוניינות לצאת לעבוד. התורים הארוכים והתנועה הערה של נשים פלסטיניות בתורים בשירות התעסוקה מורים כי תפיסה זו הייתה שגויה.

עם זאת, בפני נשים פלסטיניות, המעוניינות לצאת לשוק העבודה, עומדים מספר חסמים בולטים: ראשית, הקשיים בתקשורת בגלל חוסר ידיעת השפה העברית ואי הנגשת המידע והטפסים הרלוונטיים לעברית מקשה מאוד על נשים לדעת את זכויותיהן, חובותיהן והקשר הבסיסי עם מעסיקהן, במקרה שהעבודה המוצעת היא במערב-ירושלים. אי ההבנה הנוצרת כתוצאה מקשיי השפה עלולה לפגוע קשות בנשים הפלסטיניות, מכיוון שאי הגשת הטפסים

הנכונים עלולה לפגוע בקבלת קצבאות הבטחת הכנסה של הנשים. הארגון מסייע גם ב'רדיפה' אחר מעסיקים שלא שמרו על זכויות העובדים.

שנית, נשים פלסטיניות אינן זוכות להשכלה ראויה אשר יכולה לסייע להן להשיג משרות ברמה גבוהה יותר. כ-70% מהנשים בגיל העבודה הן בעלות השכלה תיכונית ומטה. מסיבה זו, גם נשים פלסטיניות בעלות השכלה גבוהה מופנות לעבודות כפיים (בעיקר לניקיון) ולא לעבודות ההולמות את רמת ההשכלה שלהן. שלישית, יציאה של נשים צעירות לעבודה, בשלב בו הן מתחתנות, מקימות משפחה ומביאות ילדים לעולם, מקשה עליהן לצאת לשוק העבודה. במזרח-ירושלים קיים מחסור חמור במסגרות מוסדרות לטיפול בילדים (משפחתונים ומעונות יום). עיריית ירושלים החלה בתכנית להקמת מעונות, אך אלו לא יוקמו בשכונות מזרח-ירושלים השוכנות מחוץ לגדר ההפרדה (אזור כפר עקב ומחנה פליטים שועפאט). בעיה נוספת היא שרוב המקומות במעונות הקיימים שמורים ל"מקרי רווחה". אחד הפתרונות שהוצעו על ידי הקליניקה המשפטית לנשים וכלכלה, בשיתוף עם אגף הגיל הרך בעיריית ירושלים, הוא הקלה בתנאים לפתיחת משפחתונים במזרח-ירושלים שינוהלו על ידי נשים עצמאיות. אולם ברור כי לשם כך יהיה צורך לסבסד את מחירי המשפחתונים עבור משפחות ממזרח-ירושלים, על סמך תקדימים מאוכלוסיות מוחלשות אחרות בישראל (כמו הבדואים בנגב), אשר זכו להטבות דומות. **כדי לעודד נשים ערביות ליציאה לעבודה יש לטפל בכל שרשרת החסמים החל מהנגשת השירותים והמסמכים בשפה הערבית, פיתרון בעיות התחבורה הציבורית (רב-קו אחד לתחבורה הציבורית בכל העיר), המחסומים לשכונות הנמצאות מעבר לגדר וכלה בפיתרון של בסוגיית המשפחתונים. רק טיפול בשרשרת בעיות אלה יאפשר הישגים בתחום של הגדלת מספר הנשים היוצאות לעבודה.**

ארגון מען מסייע לנשים פלסטיניות המעוניינות לצאת לשוק העבודה, באמצעות תרגום בקשות, מסמכים וליווי נשים בלשכות התעסוקה ומול המעסיקים (כולל היכרות עם מערב העיר, מערכת התחבורה וכד'). כיום יש במזרח-ירושלים, כאמור, לשכת תעסוקה אחת, בה מועסקים שישה פקידים בלבד, חלקם ללא ידע בשפה הערבית. עדויות של נשים פלסטיניות הממתינות בתור חושפות תמונה של תורים ארוכים, יחס מזלזל וחשדנות. למרות זאת, לאחר שבעבר בלט יחס עוין כלפי ארגון מען, מעידים היום נציגי הארגון שמנהל הלשכה נוהג להתיעץ בהם במקרים מסוימים, והיחס כלפיהם הפך חיובי יותר. בנוסף, לאחרונה נוספה אפשרות עבור ערביי מזרח-ירושלים לפנות ולהתייצב גם בלשכות התעסוקה במערב העיר.

ארגון מען גם מפעיל קבוצת נשים בשם 'מפיצות זכויות', (40 נשים - למשל בתורים לשירות התעסוקה). שם נשים פלסטיניות פועלות לסייע לנשים פלסטיניות אחרות בהבנת הזכויות שלהן. הארגון מעביר סדנאות שונות לנשים פלסטיניות בנושא שוק העבודה ומיצוי זכויותיהן,

ומעקב אחר מעסיקים העוברים על חוקי ההעסקה. בזכות פעילות הארגון, החל לאחרונה ביטוח לאומי בתרגום של חלק מהמסמכים לערבית.

לפרטים נוספים על פעילות הארגון במזרח ירושלים ראו בלינקים:

<http://heb.wac-maan.org.il/?cat=356>

<http://heb.wac-maan.org.il/?p=3808>

לפעילות הקליניקה המשפטית לנשים וכלכלה באוניברסיטה העברית ראו:

<http://heb.wac-maan.org.il/?p=3837>